

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Compendium memorandorum vires naturales et commoda comprehendens a Plinio data

Duval, Robert

[Paris], zwischen 8. Mai und 20. Nov. 1500

Libro vndecimo [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-293518](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-293518)

postea in tectum id reuersam.

Ca. vltimo de somno animalium.

In terrestribus omnia que cor habet dormire manifestum est. Plani piscium dormiunt: vt in lado manu capiantur. Delphini bales neq; stertentes audiuntur. Somniat statim infans. Nam & pauore expergistitur. Quidam vero nunquam, quibus mortiferum fuerit signum contra consuetudinem somniorum. Vtrum ne sint aliqua prescisa animi quiescentis. an fortuita res sit vt pleraque. Et si exemplis agatur prescisa paria fiant. Vno et cibis proxima atque in redormitione vana esse prope conuenit. Somniant equi canes boues pecora. capre. Creditur et in omnibus que animal pariunt

Hec de libro decimo

Libro vndecimo Continetur historie & nature paruorum animalium

Ca. ii. de subtilitate nature in paruis animalibus

Vbi tot sensus collocauit in culicem? vbi visum? vbi odoratum? vbi maximam portio vocem disposuit. caua. vbi aluum? auidam sanguis potissime humani. Teli vt cerni non possit exilitas Ita reciproca ingeniauit atre: vt fodiendo acuminatum piter sorbedoque fistulosum esset. Sed turrisferos miramur elefantorum hueros. taurorum cola. Tigrium rapinas. leonum iugas: cum rerum natura nusquam magis quam in minimis tota sit. Quapropter ne nostra legentes (quam ex his cernuntur multa) etiam relatata fastidio darent: Cum in contemplatione nature nichil possit videri superfluum.

Ca. iii.

Michi suasit rerum natura: nichil incredibile estimare de ea. Nobis propositum est naturas rerum manifestas indicare: non causas valet cere dubias.

Ca. vi. de apibus

Codunt a virgiliarum occasu. sed latet ultra exortum. adeo non ad veris initium vt dixere. Ante fabas flores non exeunt ad opera. nulliusque cum per celum licuit ocio perit dies. Primum itaque fauos construunt. Cera fingunt hoc est domos cellasque faciunt. deinde sobole postea mella. Cera ex floribus melligena ex lacrimis arborum que glutinum pariunt: salicis. vlini. arundinis succo. His primum aluum ipsorum intus totum vt quodam tectorio illiniunt & aliis amarioribus succis: contra aliasque bestiarum auaritates. Id se facturas conscie que concupiscenti possit.

Ca. viii. ex quibus floribus mella fiant

Erant ex oibus floribus satorum & arborum cōfingunt: excepta rumice & chenopode. fructibus nullis nocent. mortuus ne floribus

quidem: non modo corporibus insidunt. Operantur intra, lx, pas-
sus. Et subinde consumptis in proximo floribus: speculatores ad
pabula vltiora misunt. Noctu deprehense in expeditione: ex-
cubant supitue vt alas a rore protegant.

Ca. x. Mirus apum labor & industria.

r Atio operis. Interdiu statio ad portas more castrorū. No-
ctu quies in matutnū donec vna excitet oēs: gemino aut
triplici bōbo: vt bucino aliquo. Tūc vntuerse prouolāt: si dies mi-
tis futurus est. Prediuināt enim vētos imbresq; & tunc se cōtinēt
tectis. Itaq; tēperie celi (hanc enī inter prestita habent) cuz agmen
ad opa processit: alie flores aggerūt pedibus. alie aquam ore gutaf
q; lanugine totius corporis. Quarū adolescentiores ad opa exeūt
et supradicta cōuehunt. Semores intus operant. Que flores com-
portant pedibus femina onerāt: ppter id natura stabra pedes prio-
res rostro toteq; onuste remeant. Excipiunt eas terne quaterneq;
exonerant. Sunt enī intus officia quoq; diuisa. Alie polliunt.
Alie suggerunt. Alie cibū parant ex eo quod allatū est. Neq; enī
separatim vescunt: ne inequalitas operis vel cibi fiat aut tēporis.
Struunt ea rursus orta cōcameratione. alui textūq; vel vsq; ad sum-
ma tecta deducūt. Limitibus binis circa singulos actus: vt alie in-
trent alie exeant. Fauī superiore parte affixi & paululū etiam lateri-
bus simul herēt. & pendent vna. aluerū contingūt. nunc obliqui
nunc rotōdi qualiter poscit aluens. Aliquando & duorū generū;
cum duo examina cōcordibus populis dissimiles habuere ritus.

Primi fere tres inaniter struūtur. ne promptus sit quod inuitet
furantē. Nouissimi maxime implētur melle. Ideoq; aduerso alueo
fauī eximuntur. Gerule secūdos flatus captant. Si cooriat pro-
cella: apprehensis pedustulo lapillis felibrāt. Mira obseruatio
operis. Cessantium inerciam notant. castigant. mox & puniunt
morte. Mira mūdicia amoliuntur oīa e medio nulleq; inter opera
spurcitie iacent. Quin & extremēta operantiū intus ne longius re-
cedant vnū congesta in locū: turbidis diebus & operis ocio egerūt

Cum aduersa fercit in alueo strepunt Minus & minus donec
vna circūuolet. Eodem quo excitauit bombo: ceu quietem capere
imperans. Et hoc castrorum more. tūc repente oēs conticefcunt:

Ca. xi. De fucis siue phucis.

f I speratur largior puentus adiciūtur contuberma & fucis:

Sunt autē fuci siue aculeo: velut impfecte apes nouissime
q; a fessis & iam emeritis Inchoate serotinus fetus: & quasi seruitia
verarum apū. Quāobrem imperāt his. Primosq; in opa expellūt.

Tardantes sine clementia puniunt, Quo maior multitudo eo maior fiet examinū prouentus. Cum mella ceperint maturefcere abigunt eos; multe singulos aggreffe trucidant. Nec id genus nisi vere confpicitur.

Ca. xiiii. Que mellis portio apibus detur.

Est in eximendis fauis neceffaria difpenfatio. quoniam inopia cibi desperant, moriunturq; aut effugiunt. Contra; copia ignauia affert. Qui sunt diligentiores, xii. partem apibus relinquunt. Dies ftatus inchoandi tricesimus ab educito examine; fereq; maio mē fe includitur hec vindemia.

Ca. xv. De mellis electione. & probatione.

El plenilunio vberius capitur. Serena die pinguis. In omni melle quod per fe fluxit vt mustum oleūq; appellaturq; tacitum; maxime laudabile est. Estiuū omne rutilum vt diebus confectum fiftoribus. Aptiffimum in estimatione; e thimo coloris aurei, faporis gratiffimi. Cum fit palam doliolis pingue marino e rore spiffum. Quod cōcrefcit hoc minime laudat. Quod primum grauitatis argumentū est abrumpi ftatim & resiliiri guttas; vilitatis indicium habetur. Sequens probatio vt fit odoratū & ex dulce, reglutinosum, perlucidum Estiua mellatione decimā partem thasio dionifto apibus reliqui placet; si pleni fuerint aluei. Si minus pro rata portione, aut si inanes omnino non attingi.

Ca. xvi. De melle filueftri & apum generatione.

Ertium genus mellis minime probatum filueftre quod hericium vocant. Conuehitur post primos antūni imbres; in filuis arenoso simile. Gignitur maxime arturi exortu a pridie idus feptembris.

Quippe nascuntur aliquādo in extremis fauis apes grandiores q̄ ceteras fugant Oestro vocatur hoc malum. Quod certum est gallinarum modo incubant. Id quod exclusum est primū vermiculus videtur, candidus iacens transuerfus adherensq; ita vt pascere videatur. Rex ftatim mellei coloris vt electo flore ex omni copia factus, neq; vermiculus; sed ftatim penniger. Si quis alterutris capita demat priusq̄ pennas hñt; pro gratiffimo sunt pabulo matribus. Spectatum hoc rome consularis cuiusdā suburbano alueis cornu laterne translucido factis, fetus intra, xlv. diem per agitur.

Ca. xvii. Que regiminis ratio de rege apum, & reuerentia ad eum.

Rex nullum ne solus habeat aculeum maiestate solus armatus: an dederit cum quidem natura sed visum negauerit: illud constat non vti. Mira plebei circa eum obediētia cū pcedit vna est. Totū examen circa eum conglobatur. Cingit, protegit, cerni non patitur. Reliquo tempore cum populus in labore est: Ipse opera intus circuit similis exhortāti, solus immunis. Circa eum satellites quidam litoresq; assidua custodiētes auctoritate. Procedit foras nō nisi migraturo examine. Id multo itelligitur ante aliquot diebus: murmure intus strepente apparatus iudicio: diem tepestiuū eligentium. Siquis alam detruncet: non fugiet examē. Cum processeret se queq; proximam illi cupit esse. & in officio conspici gaudet, fessum humeris subleuāt. Validius fatigatum ex roto portant. Siqua lassata deficit aut forte oberrauit: odore prosequitur. Vbicunq; ille confedit ibi cunctarum castra sunt. Tunc ostenta faciunt priuata & publica, Vna dependente in domibus templis ve: sepe expiata magnis euentibus. Sedere in castris drusi imperatoris cum pro sperrime pugnatum apud arbalonem est. qui dirum id ostentum existimant. Semper duce comprehenso totus tenetur agmē. Amisso delabitur migrantq; ad alios. Esse sine rege non possunt.

Humido vere melior fetus. siccio mel copiosius. Quod si defecerit alicuius aluei cibus: impetum in proximas faciūt rapine proposito. Que dimicatio iniectū pulueris aut fumo tota discutitur.

Ca. xviii.

Que innuca sunt apibus, de earum morbis & exequiis mortuarū.

a Pes sunt & rustice siluestresq; horride aspectu. multo iracundiōres, sed ope ac labore prestantes, Vrbianarū duo genera. Optime breues varieq; & in rotunditate compactibiles. Deteriores longe. & quibus similitudo vesparum, etiam non deterrime harum pilose.

Odere fedos odores, procul fugiunt, sed & insectos. Ideo vnguentata redolentes infestant, Ipse plurimarum animalium iniuriis obnoxie, impugnant eas eiusdem nature degeneres vespe: atq; crabones. Et e culicum genere qui vocantur muliones. Populantur irundines & quedam alie aues, insidiant aquantibus rane que maxima est earum operatio: tum cum sobolem faciūt. Inimice & oues difficile se elanis earum explicantibus. Cancrorum etiam odore siquis iuxta coquat exanimantur. Quin & morbos suapte natura sentiunt. Index: earum tristitia torpens. Et cum ante fores in teporem solis promotis alie cibos ministrant. Cum defunctas proterunt funerantiumq; more comitantur exequias. Rege

consumpto: meret plebs ignauo dolore. Non cibos conuehunt.
Non procedunt: tristi tantum murmure glomerantur circa corpus
eius. Tunc quoq; ni subueniatur: fame moriuntur. Hilaritate igi-
tur & nitore sanitas estimatur.

Capitulum decimumnonum.

De nocumentis apum.

Oleo nō apes tantum: sed oīa infecta exanimantur Aliquō & ipse
contrahūt sibi mortis causas, cū sensere eximi mella auide voran-
tes. Cetero p̄parce. Et que alioquin p̄digas atq; edaces: nō fecus
ac pigras ignauasq; perturbent. Tot hostibus tot casibus tam mu-
nificum animal expositum est.

Ca. xx. De cōtinendis apibus & mortuarum reparatione.

Audent plausu atq; timinitu eris. eoq; cōuocantur. quo
manifestū est auditus quoq; inesse sensum. Effecto operet
educto fetu: functe munere omni exercitationē tam solē-
nem habēt. Vita eis lōgissima septenis annis Alueos nunq̄ ultra x.
annos durasse proditur. Sunt qui mortuas si intra tectū hieme ser-
uent: deinde sole verno torreatur ac ficulneo cinere toto die foue-
antur: putēt reminiscere In totum vero reparari ventribus bu-
bulis recētibus cū fimo obrutis. Virg. inuencor; corpore exanima-
to: sicut equorum vespas & scrabones. sicut asinorum starabeos;
mutante natura quedam ex altis alia. Ca. xxiiii. De araneis.

Sūt ex his auguria. Incremēto anniū futuro telas suas altius tolūt
fereno non texunt nubilo texunt. Ideoq; multe aranee imbrium si-
gnia sunt. Ca. xxix. De locustis & earū exterminatione.

Italiā ex affrica magna cohorte ifestant. sepe populo ad sibillina
coacto remedia coi fugere inopte metu. In cyrenaica regione lex
est ter anno debellandi eas. Primo oua obterendo. deinde fetum.
postremo adultas. Desertoris pena in eum qui cessauerit. Et in len-
no insula certa mensura est prefinita quā singuli enecatarū ad ma-
grantum referant. Graculos ob id colunt aduerso volatu occurren-
tes earū excitio. Necari & in siria militari iperio cogūtur. Parthis
et he cibo grate. Vox earum proficisci ab occipio videtur.

Ca. xxx. De formicis nostratibus.

earum labore & industria.

Vere he vt apes cōmunicantes laborē. Si quis cōparet onera corpo-
ribus earum: fateatur nullis portione vires esse maiores. Gerunt
ea morsu. Maiores auerse postrenus pedibus moliūtut; humeris ob-
nixae. Et his rei. p. ratio memoria. cura. Semina arrosa condunt: ne
rursus in fruges exeant. Maiores ad introitum diuidūt. Madefacta

imbre: profertur afficant. Operantur & noctu plena luna. Eedē in
terlunio cessant. Iam in opere qui labor, que sedulitas. Et quoni
am e diuerso conuehūt altera alterius ignara vr signa inuicem res
cognoscant. Certi dies ad recognitionem mutuam nundinis dan
tur. Cum obulis quedam collocutio ac percontatio. Silices itinere
earum atritos: & in opere semitam factā: nequis dubitet quid pos
sit qualibet in re q̄tulacunq; sedulitas

Ca. xxxvii. historia nature animalium
per singula membra.

In capite cunctorum animalium homini plurimus pilus mari
bus ac feminis. Atq; nomina etiam ex eo capillatis alpium inco
lis gallie comate.

Quedam animalium naturaliter caluent sicut strucio camelli &
corui aquatici. Desluuū in muliere rarum. In spadonibus non vis
sum. neq; ante veneris vsu

Infirmissima esse vrsis capitum ossa durissima p̄fitacis suo loco
diximus. Cerebrum omnia animalia habent que sanguinē. Homo
proporcione maximum & humidissimum, omniumq; viscerum fri
gidissimum: duabus supra membranis subterq; velatum, quarum
alterutram rumpi mortifera est. Cetero viroq; femine maius. Ho
minibus hoc sine sanguine, siue venis, aliud esse q̄ medulam eru
diti docent: quando durefcut. Vni hominum in infantia palpitat,
nec roboratur ante sermonis exordiu. Hoc est viscerum excelssi
mam p̄ximamq; celo capitis, siue carne, siue cruore, siue sordib⁹

Hic habet sensuum arcem. Huc venarum a corde vis omnis ten
dit. hic mentis est regimen. Oim animalium in priora pronum q̄
& sensus ante nos tendit.

Aures in equis & oim iumentorum genere iudicia animi preferunt
fessis marcide, nutates pauidis, arrecte furentibus, resolute egris,
facies homini tñ, ceteris aut os aut rostra, frons & alii. Sed homi
ni tantum tristicie hilaritatis: clementie: feneritatis iudex in assen
su eius. Supercilia homini & pariter & alterne mobilia, & in his ps
animi. Negamus an annuimus hec maxime iudicant
Subiacent oculi pars p̄cisissima, neq; vlla ex parte maiora iudicia
animi cunctis animalibus: sed maxime homini, i. moderatōis / cle
mētie / misericordie / odii / amoris / tristicie / leticie / Cōtuitu quoq; m̄p
tiformes / truces / torui / flagrantes / graues / transuersi / imi / summissi
blandi. Profecto in oculis animus inhabitat / ar dēt / in cunēt / hūes
ctāt / cohibēt. Hinc ille misericordie lacrimae. Hos cū osculamur aīz
īp̄m videmur attingere. Aīo videmus cernim⁹. Oculi seu vasa q̄dā

visibilem eius partem accipiunt: atq; transmittūt. Sic magna cogi-
ratio obcecat: obducto intus visu. Sic in morbo comiciali oculi
nichil cernunt: animo caligante. Quin & patentibus dormiunt le-
pores: multiq; hominum quos choribanciam greci dicunt

Dētes terrestribus minutis quadrupedibus: primores bini post
q̄ natus est septimo mense. Mutantur homini leoni, iumento, ca-
ni, & ruminantibus, sed leoni & cani non nisi canini appellati.

Lupi dexter in magnis habet operibus, Maxilares nullum animal
mutat. Homini nouissimi qui gemini vocant: circiter vicefimum
annum gignuntur, multis octogesimo, Feminis quoq; sed quibus
in iuuenta non fuere nati: decidere in in senecta, & mox renasci cer-
tum est. Cetero maribus plures q̄ feminis in homine pecude caprif-
ve Equo castrato prius: dentes non decidunt. A sinorū genus tri-
cesimo mense similiter amittit, Deinde senis mensibus, Quasi non
prius pepererint q̄ decidant postremi: sterilitas certa Bobus bis
mutantur, Suius decidunt nunq̄. Absumpta hac obseruatione: se-
nectus in equis & ceteis veterrimis intelligitur dentium brochita-
te, superciliorum canicie & circa ea lacunis: cū fere sedecim anno-
rum estimantur. Hominū dentibus quoddam inest virus. Nāq; &
speculi nitorem ex aduerso nudati hebetant. Et columbarum fet^o
implumes necant.

Corde sapientia habitat, ab hoc due vene in priora & terga discu-
runt, sparsaq; ramorum serie per alias minores: omnibus mēbris
vitalem spiritum ac sanguinem rigant. Solum hoc viscerum vi-
talis non maceratur, nec supplicia vite trahit, lesumq; mortem ili-
co affert, Ceteris corruptis vitalitas in corde durat. Quibus pare-
uum est audacia, Patida quibus pergrāde, Maximum est autē pro-
portione: muribus leporibus, asino, ceruo, pāthere, mustelis, & om-
nibus timidis: aut propter metum maleficis, In equorum corde &
boum ossa reperiuntur interdum auguria. Id per singulos annos
in homine ad binas dragmas ponderis ad quinquagesimum annū
accedere, Ab eo detrahi tantūdem & ideo non viuere hominem vl-
tra centesimum annum defectu cordis egyptii existimant: quibus
mos & cadauera obseruare medicata.

Fel nō omnibus datum animalibus, In cubce nullum pecori, In na-
xo pregrande, equi, muli, asini, cerui, capre, apri, cameli non habet
Hominum paucis non est: quibus validudo firmior & vita longior

Sunt qui in equo non in iecore sed in aluo putent, ceruo in cau-
da aut intestinis, Ideo tantam habent amaritudinem vt a cambus
non attingantur, In rellie nigro infante causa homini, morsq; toto
g iiii

redito. Nigrescunt contacta eo, ne quis miretur venenum esse serpentium. Carent eo qui absinthio vescuntur in pontho. Tauro rum felle aureus ducitur color.

Extra hominē ab inferiori viscerum parte separantur membranæ; que precordia appellantur quia cordi præceduntur. Omnia quidem principalia viscera membranæ propriis veluti vaginæ includit providens natura. In hac fuit & peculiaris eam vicinitas alii: ne cibis suppresseretur animus. Hinc certe refert accepta subtilitas mentis. Ideo nulla ei caro, sed nervosa exilitas. In eadem præcipua hilaritatis sedes. Quod titillatu maxime intelligitur alarum quas subit non alibi tennore cute humana. Ideo stabendi dulcedine ibi proxia. Ob hoc in preliis gladiatorumque spectaculis mortem cum risu tractata precordia attulerunt.

Lien in sinistra parte est aduersus secur: cum quo locum aliquando permutat: sed prodigiose. Peculiare cursus impedimentum aliquando in eo. Quamobrem iniuriam cursoribus. Et per vulnus etiam exempto viuere animalia tradunt. Sunt qui putent adimi simul risum homini. Intemperantiæque ioci constare lienis magnitudine. Reines habent quadrupedum omnia que animalia pariunt. Vesica membrana constat: que vulnerata cicatrice non solidescit: neque qua cerebrum aut cor inuoluitur.

Quedam non pinguescunt ut lepus perdix. Steriliora cum pinguis et in maribus & in feminis. Senescunt celerius quam pinguis. Adeps cunctis sine sensu. Quam ob causam sues spirantes a muribus tradunt rosas. Aprenii consularis filio detractos adipem leuatumque corpus immobili onere. Asinorum ossa ad tubas canora. Arteriæque pulsus in cacumine maxime membrorum; euident iudex fere morborum in modulos certos legesque metricas perates stabilis aut citatus aut tardus: descripta ab Eryphilo medicine vate miranda arte: nimiam propter subtilitatem desertus. Venæ in præternas postremo fibras subter totam cutem disperse: in angustam adeo subtilitatem tenuantur: ut penetrare sanguis non possit. aliud ve quam exilis humor ab illo qui cacuminibus imuneris sudor appellatur: in umbilico venarum nodoso coitu.

Ca. xxxviii. De sanguine.

Anguis quibus multus ac pinguis iracundia, maribus quam feminis nigrior. Et in iuuenta magis quam in senio. Animalium quibus sanguis crassior. Sapietiora quam tenuior. Tenuiora quibus in senio. At quibus nullus hebetia. Tauro rum celeriter coit ac durefcit. Ideo pestifer potu maxime. Aprorum, ceruorum, caprarum, bubulorum omni non parat. Sanguinis. Stinis. Homini te.

nuissimus. His quibus plus quaterni pedes nullus. Obefis minus copiosus quia absumentur.

Lepori pilus in buccis intus & in pedibus.

Pubescit hō solus quod nisi cōringat: sterilis in gignendo est. seu masculus seu femina. Boum cortis glutinum excoquitur precipuum taurorum.

Ca. xli. De lacte & caseo.

Bubulū caseo fertilius q̄ caprinū. Que plures quaternis mamas habēt caseo Inutilia: meliora que binas. Coagulū inutile leporis. Hedi laudatum. Mirū barbaras gentes que lacte viuunt: Ignorare aut sperne casei tot seculis dotem. Densantes id alioquin in saporem iocundū. Et pingue butirū spuma lactis. cōcreciusq; q̄ quod serum vocatur. Non omittendum in eo olei vim esse barbarosq; omnes & infantes nostros Ita vngi.

Ca. lii. De vite hois longitudine & signis morū.

Vite breuis signa raras dētes. pre lōgos digitos. plūbeū colorē. pluresq; in manus stissuras. nec perpetuas. Contra longe vite esse incuruos. Et in manu vna duas Incisuras longas habentes. & plures q̄. xxxii. dentes. auribus amplis. Nec vniuersa hec vt arbitror: sed singula obseruant friuola vt reor & vulgo tamen narrata.

Addit morum aspectus trogus auctor seuerissimus. frons vbi est magna segnem animū Inesse significat. Quibus parua mobilem. Quibus rotunda Iracundum velut hoc vestigio apparente tumoris Supercilia quibus porriguntur in rectum molles significant. Quibus iuxta nasum flexa austeros. Quibus iuxta tempora inflexa derisores. Quibus in totum dimissa maliuolos & inuidos. Oculi quibuscunq; sunt longi: maleficos esse indicant. Qui carnosos a naribus angulos habent: malicie nota preuenti. Auricularum magnitudo loquacitatis & stultitie nota est.

Ca. liii. qui cibi homini vtilis & de somno.

Homini cibus vtilissimus simplex. acruatio saporis pestifera. & condimenta perniciosiora. Difficiliter aut omnia pficiunt in cibus acria nimia. & auide hausta. Et estate q̄ hieme difficiliter. & in senectate q̄ in iuuetate. Vomitiones homini ad hoc in remediū excogitate: frigidiora faciunt corpora. Somno concoquere firmitari q̄ corpulentie minus vtile: Ideo athletas malūt cibos ambulatione perficere. Peruigilio precipue vincuntur cibi.

Ca. liiii. Que augent corpora aut minuunt quotq; diebus interficiat fames.

Vgescut corpa dulcibus atq; pinguibus & potu. minuunt siccis & aridis. ac siti. Homni nō ante diē septimū letalis

g iiii

inedia. Durasse & vltro. x. plerosq. Certū est mori inexplēbili sem
per aiuditate animalium vni homini. Quedam rursus exiguo gu-
stu famē ac sitim sedant: conseruantq; vires. vt butirū typace gly-
cirifon. Perniciosum quidem & in omni vita quod nimium. Pre-
cipue tamē corpori. Minuīq; quod graue quolibet modo vtilius.
Finis decimi libri.

Iber duodecimus tractat de arboribus.

Capitulum primum. Quando rome
primum habite arbores in honore.

Arboribus tantū honoris rome post captā vrbē increuit: vt me-
ro infuso nutriantur. Compertum id maxime prodēsse radicibus.

Ca. iiii. De peregrinis arboribus
et ingenio transferendi.

Temptauere gētes transferre ad sese arbores fictilibus in vasis: da-
to per cauernas radicibus spiramēto: qualiter omnia trāsitura lon-
gius feri artissime; transferriq; meminisse conuenit.

Ca. xi. De nardo,
et differentia nardi.

De folio nardi plura dicere par est: vt principali in vnguentis, fru-
tex ē graui & crassa radice: sed breui ac nigra fragiliq; quīs pinguis
Situr redolēte: vt cupressi aspero sapore: folio paruo densoq;. Ca-
cumina in aristas spergūt. Ideo gemina dote nardi spicas ac folia
celebrāt. Sincerū leuitate deprehenditur. & colore ruffo. odorisq;
suauitate. & gustu maxie siccate os sapore iocūdo. Odoris gratia
omnibus maior recētibus. Nardo color qui iueterauerit: nigriori
melior. In nostro orbe pxime laudať Sriaćū. mox gallicū. Tertio
loco creticū. quod alii quidem igrō. alii alyphon. Ex his gallicū
et cū radice vellitur. abluīq; vino: Siccatur in vbra. alligat fa-
sticulis in carta. nō multū ab indico differēs. Sriaćo tñ leuitus. Cū
gallico nardo semp nascit herba q̄ hirculus vocat: a grauitate odo-
ris: & similitudine q̄ maxie adulterat. Distat q; sine cāliculo est. &
q; minoribus foliis. q; radicis neq; odorate neq; amare.

Ca. xiii. De asaro.

p Ardi vim habet & asarū quod & aliqui siluestres nardū ap-
pellant. Est autē edere foliis rotūdioribus tñ mollioribus
q; flore purpureo. radice gallici nardi simile. acinosum. saporis
calidi ac venosi. montibus in ymbrosis. bis anno floret.